

УДК 025.171

О. Декусар, здобувач гр. ІС 23-М

Центральноукраїнський національний технічний університет

КЛЮЧОВІ ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМКИ ТА УНІКАЛЬНІ ЕКСПОНАТИ КОЛЕКЦІЇ «ВІДОМОСТІ ПРО СКЛАД ХЕРСОНСЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО ПОСЕЛЕННЯ 1831 РОКУ» АНАТОЛІЯ ПИВОВАРА В ОБЛАСНІЙ УНІВЕРСАЛЬНІЙ НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ ІМ. Д. І. ЧИЖЕВСЬКОГО

Колекція Анатолія Пивовара, розміщена в обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Д. І. Чижевського, є надзвичайно важливим джерелом для дослідження різних аспектів історії України. Ця унікальна збірка архівних матеріалів охоплює кілька ключових тематичних напрямків, що стосуються як загальнонаціональних, так і регіональних подій, явищ і процесів. Її багатство вміщує документи, які дозволяють поглибити знання про соціально-економічний розвиток, культурну еволюцію, військову організацію та політичну історію України.

ОУНБ імені Дмитра Івановича Чижевського, тематичний напрямок, унікальний експонат, колекція, Анатолій Пивовар

Постановка проблеми. Історичні документи є важливими джерелами для реконструкції подій, явищ та процесів минулого. Збереження і дослідження таких архівів, як колекція Анатолія Пивовара, є надзвичайно важливим для формування об'єктивної картини історії України. Проблема полягає в недостатньому науковому осмисленні цієї колекції, зокрема в дослідженні її ключових тематичних напрямків та унікальних експонатів, що представляють значну історичну та культурну цінність. Вивчення матеріалів колекції є актуальним завданням, оскільки вони сприяють заповненню прогалин у наукових знаннях про соціально-економічні, культурні й політичні аспекти історії України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання вивчення історичних документів військових поселень, соціальної історії Півдня України та культурної спадщини перебуває в полі уваги багатьох дослідників. Праці, присвячені адміністративному управлінню військовими поселеннями, зокрема дослідження політики Російської імперії щодо поєднання військової служби та господарської діяльності, знайшли відображення в роботах українських істориків. Однак детальний аналіз матеріалів, таких як "Відомості про склад Херсонського військового поселення 1831 року", залишається недостатньо вивченим. Колекція Анатолія Пивовара згадується в наукових публікаціях, присвячених локальній історії та регіональним дослідженням, але її унікальні матеріали потребують більш глибокого міждисциплінарного аналізу.

Мета й завдання дослідження. Метою дослідження є вивчення ключових тематичних напрямків і унікальних експонатів колекції Анатолія Пивовара, що зберігається в обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Д. І. Чижевського, для розширення уявлень про соціально-економічну, культурну та політичну історію України.

Завдання дослідження:

- Проаналізувати тематичну структуру колекції.
- Виокремити унікальні документи та визначити їхню історичну й наукову

цінність.

- Дослідити, як матеріали колекції сприяють вивченню військових поселень, культурного розвитку та регіональної історії.
- Сформулювати рекомендації щодо подальшого використання та популяризації колекції.

Виклад основного матеріалу. Колекція Анатолія Пивовара охоплює широкий спектр документів, що відображають різні аспекти життя українського суспільства.

Документи колекції охоплюють низку важливих тематичних напрямків: військова історія – матеріали, що відображають діяльність військових поселень, зокрема Херсонського військового поселення, його структуру та адміністративну організацію; соціально-економічні аспекти – документи про соціальний статус, економічну активність і побут військових поселенців; демографія – відомості про чисельність, етнічний склад і соціальний стан населення, яке проживало на території військових поселень; адміністративне управління – накази, розпорядження та інструкції, які висвітлюють систему управління поселеннями та їх інтеграцію в державний устрій; культурна спадщина – записи про освітні, релігійні та культурні аспекти життя військових поселенців.

Як зазначалося, важливим тематичним напрямком є історія військових поселень, представлена документами, які містять детальні дані про демографічний склад, соціальні обов'язки та економічний стан мешканців. Ці матеріали дозволяють дослідити не лише систему управління військовими поселеннями, а й побут, умови праці та взаємини між різними групами населення.

Соціально-економічні документи колекції розкривають питання господарської діяльності в регіоні, включаючи сільське господарство, ремесла й торгівлю. Вони дають змогу оцінити вплив військових поселень на економічний розвиток південноукраїнських земель. Зокрема, статистичні звіти дозволяють реконструювати картину забезпечення поселень ресурсами та їх інтеграцію в імперську економічну систему.

Культурно-просвітницький напрямок представлений рідкісними документами, які свідчать про розвиток освіти, бібліотечної справи та культурних ініціатив. Ці матеріали показують, як формувалася національна ідентичність у контексті імперської політики.

Унікальні та цінні екземпляри. Одним із найцінніших експонатів є "**Відомості про склад Херсонського військового поселення 1831 року**", які є важливим джерелом для вивчення демографії, соціальної структури й економічного функціонування військових поселень. Документ відображає чисельність населення, їхній соціальний статус, а також організацію господарського життя, що дозволяє дослідити не лише адміністративну політику, а й повсякденне життя мешканців.

Цей документ вирізняється: детальністю інформації – містить іменні списки, професії, соціальний статус і військові звання мешканців поселення; хронологічною цінністю – відображає стан поселення у ключовий період його розвитку, що дозволяє аналізувати трансформації в адміністративно-територіальній системі Російської імперії; рідкісністю – аналогічні документи збереглися лише частково, що робить цей експонат унікальним для вивчення історії регіону; аналітичним потенціалом – дає змогу дослідити демографічні та соціальні характеристики населення, а також роль військових поселень у забезпеченні державної безпеки та економіки.

Висновок

Колекція Анатолія Пивовара, що зберігається в обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Д. І. Чижевського, є безцінним джерелом для дослідження історії України. Її унікальні документи сприяють розумінню ключових історичних процесів, таких як функціонування військових поселень, соціально-економічний розвиток регіонів та формування національної ідентичності. Міждисциплінарний підхід до аналізу матеріалів колекції дозволяє відновити багатогранну картину минулого, сприяє збереженню культурної спадщини та відкриває нові перспективи для історичних досліджень.

Список літератури

1. Кулешов С. До проблеми віднесення документів Національного архівного фонду України до унікальних. Студії з архівної справи та документознавства. 2008. (16), 15–29.
2. Офіційний веб-сайт ОУНБ ім. Д. І. Чижевського. URL : <https://library.kr.ua/> .
3. Пивовар Анатолій Васильович. Поселення Херсонської губернії за повітовими алфавітами / А. Пивовар ; наук. ред. Д. С. Вирський. К. : Академперіодика, 2009. 91 с. : табл., карти.
4. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.1995. Поточна редакція 01.01.2022. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80#Text> .
5. Про Національний архівний фонд та архівні установи. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>.
6. Чуднов О. В. Кіровоградщина. Історія. Традиції. Сучасність. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2008. 264 с.